

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Articvlvs Secvndvs. Vtrum nomen imaginis sit proprium Filio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](#)

rum in vna deitate potentiam, sed secundum specialem appropriationem; quoniam verbum ex vi sue processionis ideas & exemplaria continet omnium rerum ad earum imitationem productarum; ac proinde non sunt idææ creaturarum imagines, sed exemplaria: & eadem ratione neq; verbum proprio loquendo.

An filius sit POSTREMA DIFFICULTAS est. Quomodo imago patris vel pater possit appellari filius imago patrius? Ratio dubitandi est; quia vel filius est imago Patris, vt Pater est Deus, aut quatenus Pater est. Non primum, quia filius est per se primus imago Dei, vt Deus est, & eadem ratione erit imago Spiritus S. sicut & Patris. Non secundum; quoniam similitudo & consequenter imago non attenditur secundum relationes, sicut neque aequalitas aut inæqualitas, vt ait S. D. cum Aug. in a. seq. Soluitur autem distingendo tria ex parte filii. Primum est res, quæ dicitur imago; & haec est ipsa persona filii. Secundum est ratio, secundum quam dicitur imago, quod alij appellant fundamentum formale relationis perfectæ similitudinis, quam importat imago; & hoc est essentia. Tertium est conditio necessaria ad hoc vt filius verè sit imago Patris; & haec est originis relatio, per quam distinguitur à Patre, vt ab eo genitus. Qua tria pariter sunt in persona patris consideranda. Primum est res quæ terminus est relationis, quam importat siue connotat nomen imaginis, quæ idem est quod perfecta similitudo: & haec res est ipsa persona patris. Secundum est ratio siue fundamentum formale dictæ similitudinis: & haec est essentia siue natura, quæ vna est patris & filij. Tertium est conditio necessaria, vt persona patris sit terminus relationis imaginis respectu filij: & haec est relatio principij, siue originis actus, quam nomen patris vel genitoris importat.

solutio,

Ad rationem igitur dubitandi dico primum, filium esse patris imaginem, quatenus Deus est, prout ea reduplicatione quatenus Deus denotatur ratio siue fundamentum relationis imaginis, quod est deitas vna patris & filij. Dico secundò, filium esse patris imaginem vt Deus est, non absolute sed cum relatione principij, quæ nomine Patris sine genitoris formaliter significatur. Dico tertio, filium esse imaginem Patris vt Pater est, quatenus dictio pater, significat suppositum relationis & essentia constitutum terminans relationem imaginis. Dico quartò, filium non esse patris imaginem quatenus pater est, si dictio pater, significat rationem siue fundamentum relationis imaginis formale, sed tantum prout denotat conditionem in termino talis relationis necessariam.

Suar. expofitio.

In response ad primum aduerte Suar. in d. lib. 9. cap. 9. num. 11. alio modo interpretari verba Augustini, vt non significant diuinitatem esse hominis imaginem; sed ipsum hominem esse ad imaginem deitatis; adeo vt particula illa, ad quam scilicet imaginem, non significet exemplar ex parte Dei, ad cuius imitationem factus est homo, vt exponit S. Thom. sed potius significet eam imaginem, quæ est in homine; quæ non dicitur simpliciter imago, sed quasi imago seu ad imaginem; quia imperfecta est; quam imperfectam imaginem docet Aug. vnam esse totius sanctæ Trinitatis, sicut vna est essentia trium personarum. Sed exhorta videtur hæc expositio; quoniam absolute dicit August. vnam esse sanctæ Trinitatis imaginem; constat autem solum hominem non esse SS. Trinitatis imaginem, sed etiam Angelum. Sequenda est igitur plana S. D. expositio. Verum, quia sensum hunc suspicando pro-

A ducit vt probabilem, non excludendo interpretationem D. Thome: sua permittimus illi probabili suspicione gaudere.

Difinitionem Hilarij positam in secundo argumento explicat S. D. in i. loco superius allegato.

ARTICULUS SECUNDUS.

Vtrum nomen imaginis sit proprium Filio.

AD Secundum sic proceditur. Videtur, quod non men imaginis non sit proprium filio. Quia, vt 1. dif. 18. 4. dicit * Damascenus. Spiritus sanctus est imago filii. Nō dicitur 3. art. 3. Et ergo proprium filii. a. 1. cor. 21.

2. Præterea. De ratione imaginis est similitudo cū Heb. 1. 1. exprestione (vt Aug. dicit in † lib. 83. questionum) fin. Sed hoc convenit spiritus sancto. procedit enim ab alio * Lib. 1. orth. secundum modum similitudinis. Ergo Spiritus sanctus est imago, & ita nō est proprium filii, quod sit imago. † lib. 83. 4. 73. inf. 9.

3. Præterea. Homo etiam dicitur imago Dei, secundum illud primo ad Corint. 2. Vir non debet vela tom. 4. re caput suum, quoniam imago, & gloria Dei est. Ergo non est proprium filio.

Sed contra est, quod Aug. dicit * 7. de Trin. quod lib. 6. 8. folius filius est imago patris. de Trin. 6. 8.

Respond. Dicendum, quod Doctores Graecorum communiter dicunt spiritum sanctum esse imaginem patris, & filii. Sed Doctores Latini soli filio attribuunt nomen imaginis. Non enim inuenitur in canonica scriptura, nisi de filio. Dicitur enim Coloss. 1. Qui est imago Dei inuisibilis primogenitus creature, & ad Heb. 1. Qui cum sit splendor gloria, & figura substantiae eius. Huius autem rationem assignant quidam ex hoc, quod filius conuenit cum patre, non solum in natura, sed etiam in notione principi: spiritus autem sanctus non conuenit cum filio, nec cum patre in aliqua notione. Sed hoc non videtur sufficere; quia sicut secundum relationes non attendunt in diuinis, neque aequalitas, neque inæqualitas (vt August. * dicit) ita neque similitudo, quæ requiritur Li. 6. det. ad rationem imaginis. Vnde alij dicunt quod spiritus sanctus non potest dici imago filii, quia imago non est imago; neque etiam imago patris: quia etiam ima-

Dgo refertur immediate ad id, cuius est imago: Spiritus sanctus autem refertur ad patrem per filium. Neque etiam est imago patris, & filii, quia si effet vna imago duorum, quod videtur impossibile. Vnde relinquitur, quod Spiritus sanctus nullo modo sit imago. Sed hoc nihil est, quia pater & filius sunt unum principium d. Spiritus sanctus ut infra * dicitur. Vnde nihil prohibet sic 2. 3. 4. patris, & filii (in quantum sunt unum) esse unam imaginem, cum etiam homo totius Trinitatis sit vna imago. 93.

Et ideo aliter dicendum est, quod sicut Spiritus sanctus quantum sua processione accipiat naturam patris, sicut & filii, non tamen dicitur natus: ita licet accipiat speciem similem patris, non dicitur imago: quia filius procedit ex verbum, de cuius ratione est similitudo speciei ad id à quo procedit: non autem de ratione amoris: quantum hoc conueniat amori: qui est Spiritus sanctus in quantum est amor diuinus.

Ad Primum ergo dicendum, quod Damascen. & alij Doctores Graecorum communiter videntur nomine imaginis, pro perfecta similitudine.

Ad Secundum dicendum, quod licet Spiritus sanctus sit similes patri, & filio, non tamen sequitur, quod sit imago ratione * iam dicta.

Ad Tertium dicendum, quod imago aliquis dupliciter in aliquo inuenitur. Vno modo, in re eiusdem nature secundum speciem, vt imago Regis inuenitur in filio suo. Alio modo, in re alterius nature, sicut imago Regis inuenitur in denario. Primo autem modo

In cor. art.

modo filii est *imago patris*: secundo autem modo dici-
tur homo *imago Dei*, & ideo ad designandum in ho-
mine imperfectionem imaginis; homo non solum dici-
tur *imago*, sed ad *imaginem*, per quod motus qui-
dam tendentis in perfectionem designatur. Sed de
filio Dei non potest dici quid sit ad *imaginem*, quia est
perfecta patris imago.

Sensus questi.

PROPONITVR hoc quæstum aduersus Græ-
cos nomen *imaginis* attribuentes etiam Spir-
itu S. vt paret. Et quæstio est non tantum de no-
mine & ratione imaginis, an sit propria filio; sed
etiam de causa, vt paret in textu.

Forma Textus.

PRIMO refertur opinio & visus Doctorum
Græcorum dicentium Spiritum sanctum esse
imaginem Patris & Filii. Secundò proponitur
CONCL. ex sententiâ Latinorum Doctorum.
Soli filio nomen *imaginis* est attribuendum; Affertur
que simul eius fundamentum ex sacris litteris
Coloss. 1. & Hebr. 1. quo validè confutatur opinio
Græcorum. Tertiò referuntur & reiiciuntur duæ
opiniones circa causam conclusionis sive senten-
tia & visus Latinoxum. Prima est erum, qui dice-
bant ideo soli filio tribui nomen imaginis; quia
filius conuenit cum patre, non solum in natura
sed etiam in notione principi; at verò Spiritus
sanctus non conuenit cum Filio, nec cum Patre
in aliqua notione. Quam sententiam S. D. rej-
icit hoc argumento. Ad rationem imaginis requiri-
tur similitudo; at hæc non attendit secundū
relationes in diuinis; ergo nec *imago*. Minor pro-
batur; quia secundum relationes non attenditur
in diuinis æqualitas neq; inæqualitas, vt ait Au-
gustinus; ergo nec similitudo. Secunda opinio est
dicentium Spiritum sanctum non posse dici ima-
ginem filii; quia imaginis non est *imago*; neque
etiam dici posse imaginem patris; quia *imago* re-
fertur immediate ad id, cuius est *imago*; Spiritus
sanctus autem refertur ad Patrem per filium. De-
nique non posse esse imaginem Patris simul & fi-
lii; quia sic esset vna *imago* duorum; quod vide-
tur impossibile; igitur Spiritus sanctus nullo modo
est *imago*. Confutatio huius opinionis est. Pa-
ter & filius sunt vnum principium Spiritus sancti;
igitur eorum quatenus sic vnum sunt, nihil
prohibet esse vnam imaginem. Probatur seque-
lia quia homo est vna totius Trinitatis ima-
go.

Postremo sic probatur conclusio. Filius pro-
cedit ut verbum, de cuius ratione est similitudo
speciei, ad id à quo procedit; Spiritus verò sanctus
procedit ut amor, de cuius ratione non est talis
similitudo; ergo soli filio attribuendum est no-
men *imaginis*. Antecedens probatum est supra
quæst. 27. art. 3. & 4. Consequens patet ex præ-
cipua conditione imaginis supra declarata. Con-
firmatur vis argumenti ex alia simili differentia
inter Filium & Spiritum sanctum orta ex simili
causa; quia Spiritus sanctus, quamvis sua proce-
ssione naturam patris accipiat sicut & filius, non
tamen dicitur natus, propter differentem modū
procedendi; ergo licet accipiat speciem similem
patri, non dicitur *imago* propter eandem dif-
ferentiam modi procedendi.

Denique satisfit obiectioni tacita querentis,
qua ratione conueniat Spiritui sancto specifica
similitudo ad Patrem & filium, dicens hanc illi

A competere, quatenus est amor diuinus; non
autem ex modo & vi suæ processionis for-
maliter.

Expositio Textus.

CONCL. huius articuli muniunt ex recentioribus Zumel. Vafq. cap. 2. & Suarez lib.
11. de Trinitate c. 6. authoritatibus Concilij Ephes. August. Athan. Hilarij, Nazian. Cyrilli &
aliorum, quorum dicta legi apud prædictos expositores, si placet.

Aduerte præterea, propositionem illam negati-
uam; *Spiritus sanct. nō est imago*, nō posse directè ac
positiū probari per verba sacrarum litterarum;
sic probata est hæc, *Filius est imago*; sed hoc i-
psum, quod scripturæ diuinae filium appellant
imaginem, non autem spiritum s. non leue est
argumentum aduersus opinionem Græcorum
pro conclusione prædictis articulis, quæ est sen-
tentia Latinorum: quorum interpretatio ea fir-
ma ratione fulta, quam affert s. D. in textu, ir-
refragabile construit argumentum. Adde Dio-
ny. in principio de diuinis nominibus ita dicentem;
*Vniuersaliter non est audiendum aliquid dicere, nec
cogitare de supersubstantiali diuinitate, præter ea, quæ
diuinitas nobis ex sacris eloquïs sunt expressa.*

*T*ertiò sén̄d Græcorum & Latinorum dissidiū *Latini*,
de nomine imaginis, quo ad personam spiritus
s. non esse de re, sed de vocabulo tantum; quam-
uis fortassis ex vtraquæ parte multi crediderint
se non voce tantum, sed re ipsa ab opposita sen-
tentia dissentire. Affirmabat enim Græci Patres
spiritum s. imaginem esse patris & filii, ea tan-
tum ratione; quia scilicet procedit in unitate
perfecta naturæ: quamvis unitatem hanc nature
non habeat ex modo & vi suæ processionis for-
maliter. Minus itaque propriæ loquuntur sunt. Et
in eodem sensu cum Græcis consentit Caiet. ex-
ponens illa verba Heb. 1. *Qui cum sit splendor gloria,*
& figura substantie eius: vbi tribuit spiritui san-
ceti nomen imaginis. Atque ita Græcorum &
aliorum quorundam dicta esse interpretanda re-
ctè docent recentiores super hoc articulo, & præ-
dictum Zumel. Vafq. c. 2. & Suar. in d. c. 6. quod
antea significauerat Iauellus.

Quarto obserua primam & secundam rationem,
quo ad postremam eius partem, quibus asignatur
causa conlusionis, & sententia Latinorum,
esse D. Bonav. in t. diff. 31. in 2. parte distinctionis,
a. 1. q. 2. qui primam rationem accepit à Richar-
do de s. Victore lib. 6. de Trin. c. 19. 20. & 21.

Postremo nota D. Thom. non refutare duas
illas rationes tactas in secunda opinione. Prior
verò est illa; quia imaginis non est *imago*. Post-
erior verò est illa; quia *imago* refertur immediate
ad id, cuius est *imago*; Spiritus s. autem refertur
ad patrem per filium. Nam eti si minus vide-
antur efficaces, aliquo tamen modo probant intentum; licet enim dici possit imaginem naturalem per se subsistentem admittere imaginem
etiam naturalem: verum tamen est *imagine*, que
per se primò *imago* est, quale est verbum Dei;
non esse aliam per se primò *imagine*; quamvis
possit aliud esse suppositum simile, & idem in
natura. Et quamvis dici posset Spiritum sanctum
non mediate solum ad Patrem referri scilicet
mediante filio, sed immediate, quatenus pater
per se ipsum etiam immediate spirat, vt ait s. D. in seq. q. 4. ad 1. id tamen quod est *imago* per se
primò, nō nisi immediatè refertur ad id, cuius est
imago. At verò est alterius *imago* naturalis,
neces-

necessario ac per se primò illius est imago; hæc A
est enim eius natura, vt sit imago; igitur si Spiritus S. per se primò non est imago patris aut filii
vel vtriusq; neutrius erit imago naturalis, quod
si imago naturalis non est: conseqens est vt nulla ratione sit imago.

CONTROVERSTIA VNICA.

De efficacitate rationis Diui Thomæ.

VARIAE à Doctoribus afferuntur rationes ad probandam huius articuli conclusionem, scilicet nomen & rationem imaginis soli filio conuenire; quas referunt & confutant Vasq. cap. 4. & Suarez in dicto cap. 6. Igitur Vasquez cap. 5. rejecta ratione D. Thom. sentit hac vna ratione conclusionem efficaciter posse probari. Imago est similitudo expressa ad repræsentandum id cuius est imago: at Spiritus S. nullum repræsentat eorum, à quibus procedit; ergo &c. Maiorem, quam accepit ex Canariensi, probat quibusdam argumentis supra solutis q. 27. art. 4. controu. 1. Minorem autem sic deducit: Si Spiritus sanctus aliquem repræsentaret, deberet eum repræsentare alicui intelligenti; nulli autem repræsentat; quia nec patri, nec filio; cum neuter scriptum intelligat Spiritu S. neque tanquam termino, neque tanquam forma sua intellectio; nec repræsentat sibi ipso, nisi quatenus essentialis intellectio, quæ est sui ipsius essentia, cognoscit se, & alias personas in se ipso; nec repræsentat alicui intellectui creto; non viatori, vt perlucidum est: non videnti Deum sicut est, nam qui tres personas clarè intuetur, non videt unam, quia in alia repræsentetur, sed omnes è quæ primò intuetur; ergo nulli intellectui Spiritus sanctus repræsentat, nec representare potest: igitur nec alicuius imago est.

Aureolus rationem hanc ex littera D. Th. sic impugnat. Spiritus S. procedit vt amor diuinus; ergo vt simili; ergo ratio adducta nihil valet. Prima consequentia probatur ex textu dicente conuenire amori, qui est Spiritus S. vt sit simili in specie, in quantum est amor diuinus. Secunda vero consequentia & antecedens sunt eidētia.

Alij expositores communiter approbant & tuerunt rationem D. Th. vt omnium optimam quam etiam complectitur in substantia Suarez lib. 9. de Trinitate cap. vlt. in fine quamvis illa quæ afferit, prima facie diversa videatur.

RESOLU^o. immò vero omnia veritatis in proposita difficultate fundamenta sunt ea, quæ supra iecimus, quest. 27. art. 4. in 1. controu. Hic tantum explicanda est paulò diligentius doctrina Cai. cuius minimè facilis est intelligentia.

Scendum est itaque primo, communem aliquā rationem, sive formam generico aut proportionali, sive analogico conceptu apprehensam posse diuidi & contrahi per duo differentiarum sive modorum genera; ac proinde posse dupliciter à contrahente denominari; potest enim quælibet ratio sive natura generica primò diuidi per differentias per se, quæ scilicet naturam illam variant & distinguunt infra latitudinem propriæ rationis formalis, & ad eandem naturam pertinent, vt eius formales intrinsecæ & essentiales denominaciones. Dico essentiales non naturæ generice præcisè & abstractè sumpta, sed prout est sive participatur in hac & illa specie directè sub tali genere sumpta: sicut album & nigrum differentiae sunt per se distinctæ coloris; quia nimis rū coloris naturam distinguunt infra latitudinem

rationis formalis coloris, & intrinsecæ denomi nationes sunt naturæ coloris ad eius essentiam pertinentes, prout est sive participatur in hac & illa specie. Nam ratio albi sive disaggregati ratio quædam formaliter est coloris & visibilis, vt sic à qualibet ratione formalí cuiusvis alterius generis omnino distinguitur & ab ea prorius extranea. Quo sit vt singula genera proprias habeant differentias ad ambitum rationis eius formalis ita pertinentes, & cum eius natura speciem constituentes, vt cum alterius generis natura nulla ratione veleant conuenire ad vnam aliquam speciem vel vnum aliquid per se quouis modo constituendum, ob dictam causam quia scilicet ab eius ratione formalis sunt extraneæ. Vnde album & nigrum, quæ respectu coloris sunt differentiae per se, si comparentur ad animal, sunt differentiae per accidens; & cum animalitate nullam speciem aut vnum aliquid ens per se constituant, sed vnum tantum per accidens. Ratio prædictorum omnium est: quia differentia sumitur à forma rei constitutiva, vt in rebus compositis; vel ab ipsa rei natura seu quidditate quo ad rationem sive gradum actualitatis in ea conceptum, vt in simplicibus, prout latè superius explicauimus q. 3. a. 5. in 1. controu. Necesse est itaque differentias per se ad rationem formalē natura generica pertinere, non vt abstractè cōcipitur, sed prout ad totam specierum participantium latitudinem consideratur extensa, & esse determinationes eius intrinsecæ, & in eius essentia, vt in singulis est participantibus includi. Vnde Aristot. in 7. metaph. tex. 43. scissione pedis, quam vt differentiam pedis per se diuisum constituit, quandam dixit esse pedalitatem; & ostendens quomodo ex genere & differentia fiat vnum per se, ait genus non esse præter eas quæ sunt generis species; & in ultima differentia tam genus, quæ superiores per se differentias includi, vt ibidem exponit S. Thom. quod differentijs per accidens minimè congruit; nulla enim earum alteram aut genus includit, vt ibidem ait Philosophus. Potest igitur secundò diuidi natura generica per differentias per accidēs; vt si diuidatur color in naturalem & artificialē, sunt enim naturæ & ars extra genus coloris; cum nec in eo aut aliqua eius per se differentia claudantur; aut ipsum vel eius aliquam differentiam includant explicitè aut implicitè, vt de se pater. Et hoc doctrina proportionaliter applicanda est ad modos communis analogi diuisiūos. Qui plura videre desiderat de modo & arte diuidendi per differentias per se, legat Arist. in primo de partibus animalium c. 2. & 3.

Secundò in qua predicta notandum est, amorem duplicitate posse distingui. Vno modo per differentias per se amoris, quatenus amor. Et quoniā amor impulsio quædam est: necesse est omnes amores per se differantur; aut ipsi sive eius aliquam differentiam includant explicitè aut implicitè, vt de se pater. E

differētias amoris per se diuisuas esse impulsiones per se diuisificatiuas; & hoc modo diuiditur amor in amorem amicitiae, & in amorem concupiscentiae: quæ duas differentias amicitia scilicet & concupiscentia impulsiones quædam sunt inter se diuersae, vt patet ex 1. 2. q. 28. & ex supradictis q. 27. a. 3. controu. 1. & a. 4. controu. etiam 1. Secundò diuidi potest amor per differentias per accidens sive extraneas amori vt amor est; & sic multipliciter diuidi potest, & in re proposita distinguitur per subiecta, sive per naturas amantium scilicet humanam, angelicam & diuinam: & dicitur triplex amor scilicet humanus, Angelicus & diuinus.

Tertiū considerandum est amorem sive impulsum,

DISTINGUĀ-
TUR, & EX-
PLICANTUR AS-
MORI DIFFE-
RENTIAS PER
SE.

Differentia
per accidēs

Amoris per
se differantur;

Amoris per
accidēs

sum, & differentias per se impulsionis & amoris A
vt sic nihil habere commune formaliter cum ra-
tione similis in quantum simile; sed ab eo & eius
per se differentijs longè distare; diuersorum e-
nim generum & non subalternatim positorum,
quaæ sunt amor & simile, diuersæ sunt species
& differentiæ. Quod igitur procedit vt amor
formaliter, quantumcunque sit perfectionis etiam
infinite, nunquam procedet vt simile formaliter,
quatenus amor est. Nam quod procedit vt
amor, procedit vt impulsus; cuius nulla per se
differentia rationem habet formaliter similis; &
consequenter neque etiam imaginis, quæ simili-
tudo quædam est. Differentia vero amoris di-
uisiuæ per accidens, similis quandoque ratione
habere permittuntur: quales sunt iam dictæ, quæ
per amantium naturas amorem distinguunt. Di-
xi permittuntur quia non oës, sed vna tantuë earu
similitudinis sive similis rationem habet: hæc ve-
ro est diuinitas, quæ amori procedenti in iden-
titate coniuncta similem illum facit principio à
quo procedit: est enim amor diuinus, sive Deus
amor ab amante diuino, sive ab amante Deo. Ve-
rum hæc similitudo, cum non insit amor, vt a-
more est, ex propria s. & per se differentia, sed
ex tali subiecto sive natura, quæ est amoris ex-
tranea differentia, non conuenit amori per se, &
formaliter vt amor est, sed per accidens tantum
& materialiter ac identicæ: quia scilicet idem est
cum natura diuina, quæ vna est amoris spirati &
spiratoris.

Prima pro-
positi. sensu. Hæc itaque propositio: *amor diuinus procedit*
vt similis, dupliciter potest intelligi. Vno modo
sumendo amorem vt amor est formaliter, quo
ad eius per se differentiam: ita vt dictio illa, *di-
uinus*, sumatur formaliter & denotet solum aman-
tem & obiectum amoris: & sic falsa est dicta pro-
positio ob supradictam causam; quia scilicet a-
mor, ex proprijs & per se differentijs nullam ha-
bet rationem similis. Alio modo potest intelligi
sumendo amorem pro vt diuinus est, non tan-
tum formaliter, sed etiam identicæ, quatenus sci-
licet dictio illa *diuinus*, denominatio est amoris
sumpta ab extranea vel quasi extranea differen-
tia scilicet natura diuina cui identificatur: & in
hoc sensu vera est propositio, vt affirmat S. D.
in textu. Et quamvis propositio sit aliquo modo
formalis quo ad significatum illa dictione *di-
uinus*: non est tamen simpliciter & absolute for-
malis sed identica proprie & materialis: quia cu
de amore diuino, angelico vel humano formaliter
loquimur, & de eo aliquid prædicamus, fer-
mo semper est de amore, vt amor est quo ad ali-
quam eius per se differentiam nisi aliud exprimatur.
Iam autem diximus nullam amoris per
se differentiam habere rationem similis forma-
liter, sed materialiter tantum, quatenus s. idem
est cum tali natura puta diuina.

Deinde pro-
positi. sensu. Postrem in illa propositione, *Spiritus sanctus*
procedit vt amor diuinus, adverte duo. Primum est,
dictiōnē illam vt denotare sive specificare modus
processionis Spiritus S. potest vero modus
processionis Spiritus S. per dictam particulam
dupliciter denotari: Vno modo quo ad propria
tantum & formalia illius modi procedendi, quæ
scilicet pertinent ad amorem & impulsionem vt
sic. Alio modo quo ad communia id est esen-
tialia & concomitantia modus procedendi sive
terminus processionis: hæc vero sunt, quod
processio illa sit esse & essentia Dei; quod amor
ille sit subsistens, sit idem quod Deus, sit similis
& qualis producenti; & consequenter omnem

aliam habens perfectionem Deo congruentem
& tribus communem. Secundum est dictiōnē
illam *diuinus* duplicititer sumi posse. Vno modo
identicæ id est prout significat idéitatē amoris
cum Deo, ac si dictum esset, amor qui Deus
est. Alio modo formaliter, vt scilicet deno-
tet tantum principium & obiectum amoris,
quod Deus est. Cum itaque dicitur *Spiritus S.* procedit
vt amor diuinus; si dictio illa vt de-
notet modum processionis quo ad propria tan-
tum & formalia modi processionis *Spiritus S.* &
dictio illa *diuinus* sumatur identicæ, fit sensus;
Spiritus S. procedit vt amor diuinus, id est *Spi-
ritus S.* ex vi & modo proprio sua processionis,
prout scilicet est processio amoris vt sic, habet
quod procedat vt Deus; que propositio falsa est,
vt patet ex dictis in hac, & in predicta i. controu. a.
4. q. 22. Nam, vt hic ait Caiet. non habet *Spiritus S.* vt sit Deus ex proprijs processionis amoris et-
iam diuini, stando infra latitudinem solius vo-
luntatis & modi processionis illius; sed hoc tan-
tum habet, vt sit amor Dei tanquam amantis, &
amati; & consequenter est vera propositio su-
mendo amorem diuimum formaliter. Si vero
dictio illa vt denotet etiam communia tri-
bus personis & concomitantia modum procede-
di, vel terminum processionis, quoctique modo
sumatur dictio illa *diuinus* vera est propositio, vt
perspicue patet ex dictis: & cōsequenter *Spiritus S.*
in eo sensu procedit vt similis; & eodem mo-
do distinguendum & indicandum est de simili-
bus alijs propositionibus. Et quoniam dicta pro-
positio a Theologis accipitur, vt exprimit pro-
pria & formalia modi procedendi; & sumitur a-
mor diuinus formaliter; idcirco absolute vera
est. Nec tamen sequitur, ergo *Spiritus S.* proce-
dit vt similis, vt etiam ostendimus.

Conclusio.
nec deduc-
filij nullam melius ratione probatur, quam argumento S. bate.
D. in textu.

SECUNDA CONCL. Probatio Vasquesij inu-
tilis est & vana. Hac conclusio probata fuit supra
D in allegata Controversia: & probat eam Suarez in
supra dicto libro 9. capit. ultimo, numero decimo, &
sequentibus.

TERTIA CONCL. Hac propositio, *Spiritus S.*,
vel amor diuinus procedit vt similis, proprie &
formaliter accepta falsa est, materialiter autem & i-
dentice vera.

QUARTA CONCL. Hac propositio, *Spiritus S.*,
procedit vt amor diuinus, proprie & formaliter in
textu. Et quamvis propositio sit aliquo modo
formalis quo ad significatum illa dictione *di-
uinus*: non est tamen simpliciter & absolute
materialis sed identica proprie & materialis: quia cu
de amore diuino, angelico vel humano formaliter
loquimur, & de eo aliquid prædicamus, fer-
mo semper est de amore, vt amor est quo ad ali-
quam eius per se differentiam nisi aliud exprimatur.
Iam autem diximus nullam amoris per
se differentiam habere rationem similis forma-
liter, sed materialiter tantum, quatenus s. idem
est cum tali natura puta diuina.

CONTRA primam concl. est argum. Aur su-
pra notatum. Ref. cum Caiet. falsam esse primam
consequenter. Ad probationem dico D. Th.
loqui de amore diuino identicæ, & non tantum
E effectuè & obiectuè sive formaliter, quomodo
procederet probatio consequentiae.

CONTRA eandem concl. producunt Vasq.
& Suar. nonnulla argumenta, quæ soluta sunt in
dicta controu. q. 21. u. 1.

CONTRA secundam concl. est argum. Vasq. Odi. cont. 2.
supra cum eius opinione relatum. Cui responde- cont.
mus primo falsam esse maiorem quo ad particu- Salut.
lam illam ad representandum, vt probatum est
in dicta controu.. Secundò dici potest idem illa
procedere ad representandum, & procedere vt
simile, & in hoc sensu vera esset maior. Ad mi-
norem autem dicimus eam non recte probari. Nam
Spiritus S. vt eandem habet cū spiratore natura,
in qua relucet vniuersa vt in obiecto adæqua-
ta di.

to diuini intellectus, se ipsum & omnia sibi & alijs personis obiectuè repræsentat. Nec tamen sequitur patrem & filium intelligere Spiritu sancto tanquam forma aut termino intellectio: sed intelligere seipsum in Spiritu sancto ut re producta, in qua sunt pater & filius per unitatem essentiae, & per originem ac relationem. Reliqua ad huius argumenti cōfutationem necessaria videat lector in dicta nostra controversia, & apud Saar. in allegato ultimo cap. lib. 9.

QVAESTIO XXXVI.

De persona Spiritus sancti, in quatuor articulos diuisa.

Post considerationem predictam, considerandum est de his, quæ pertinent ad personam Spiritus sancti: qui non solum dicitur Spiritus sanctus, sed etiam amor & donum Dei.

Circa Spiritum sanctum. ergo queruntur quatuor.

Primo. Vtrum hoc nomen Spiritus sancti sit proprium alicuius diuine personæ.

Secundo. Vtrum illa persona diuina, quæ Spiritus sancti dicitur, procedat à patre, & filio.

Tertio. Vtrum procedat à patre per filium.

Quarto. Vtrum pater & filius sint unū principium Spiritus sancti.

Ratio ordinis huius questionis, & articulorum eius inter se.

Hec est tertia pars tractatus de personis in particulari, in qua disserit S. D. de tertia in Trinitate persona, quæ est Spiritus S. cui tria conuenient nomina. Primum est, Spiritus S. secundum est amor: tertium est donum; de quibus agit S. Th. eo ordine, quo proposita sunt. Nam Spiritus S. nomen est in sacrifici litteris vulgarissimum, & ceteris omnibus prima sed significacione communius, non solum quia tribus conuenit, vt ex Augustin. dicit auctor in textu: sed etiam quia nomen spiritus ex propria significacione impulsionem, & rem nihil aut parum habentem de materia significat; quæ longe cōmunitior est, quam amor & donum. Ratio autem amoris naturaliter prior est ratione doni; quia donum respectum connotat ad creaturam, cui donatur; qui sequitur rationem amoris in Deo, qui est prima ratio donationis.

Quatuor habet articulos hæc quæstio. In primo tractatur quid nominis Spiritus S. In secundo examinatur quid rei, quo ad radicem propriam personalis eius distinctionis à filio, quæ est processio. In tertio agitur de modo processionis eiusdem Spiritus S. in ordine ad Patrem & Filium: non tantum simpliciter, sed præcipue ut exprimitur per propositiones. In ultimo articulo versat difficultatem cōsequenter determinationes secundi & tertij articuli, in quibus concluditur Spiritum S. procedere à Patre & filio, & à Patre per filium: ex quibus emergit dubitatio, an pater & filius vere sint & dici debant unum principium Spiritus S. an magis duo?

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum hoc nomen Spiritus sanctus sit proprium nomen alicuius diuine personæ.

Al. q. 15. 154. **D** Primum sic proceditur. Videtur, quod hoc nomen Spiritus sanctus, non sit proprium nomen

alicuius diuine personæ. Nullum enim nomen communi - 1. cor. 5. ne tribus personis est proprium alicuius personæ: sed di. 10. a. 4. hoc nomen Spiritus sanctus, est commune tribus personis. Et 4. contr. Ostendit enim Hilar. * 8. de Trinit. in spiritu Dei, a. fin. Et mal. liquando significari patrem, vt cum dicitur, spiritus q. 3. art. 14. Domini super me. Aliquando significari filium, vt cū cor. & op. dicit filius: In spiritu Dei ejcio demonia, naturæ sua 3. cap. 4. potestate ejcere se demonia demonstrans. Aliquando spiritus 4. Lib. 8. de Spiritus sancti. vt ibi. Effundam de spiritu meo super omnum carnem. Ergo hoc nomen Spiritus sanctus, non est proprie - trin. cura med. lib.

Praterea. Nomina diuinarum personarum ad aliquid dicuntur, vt Boetus dicit in lib. * de Trin. Sed hoc nomen Spiritus sanctus non dicitur ad aliquod. Declinanda ad finem.

Ego hoc nomen non est proprium diuina personæ.

3 Præt. Quia filius est nomen alicuius diuine personæ, non potest dici filius huīus, vel illius. Dicitur autem spiritus huīus, vel illius hominis. vt enim habetur Num. 11. dixit Dominus ad Moys. De spiritu tuo accipiam, tradamq; eis. & 4. Reg. 2. Requeuit spiritus Eliae super Eliam. ergo Spiritus sanctus non videtur esse proprium nomen alicuius diuine personæ.

C Sed contra est, quod dicitur 1. Ioan. vlt. Tres sunt qui testimonium dant in celo, pater, verbum, & Spiritus sanctus. Vt autem August. dicit * 7. de Trin. cum queritur quid tres? dicimus, tres persona. Ergo Spiritus sanctus est nomen diuina personæ.

Respond. Dicendum, quod cū sint duas processiones in diuinis, altera eam, quæ est per modum amoris, non habet proprium nomen, vt supra dictum est. * Q. 27. a. 4. Vnde & relations, que secundum hunc modi processionem accipiuntur, innominatae sunt, vi etiam supra dictum est. * Propter quod nomen personæ hoc modo procedentis, eadem ratione non habet proprium nomen: sed sicut sunt accommodata aliqua nomina ex vsu loquuntur ad significandum predictas relations, cū nominamus eas nomine processionis, & spirationis, que secundum proprietatem significacionis, magis uidetur significare alias notiones quam relations: ita ad significandum diuinam personam, quæ procedit per modum amoris, accommodatum est ex vsu scripture hoc nomen Spiritus sanctus. Et hunc quidem conuenientia ratio sum potest ex duobus. Primo quidem ex ipsa communitate eius, quod dicitur Spiritus sanctus. Vt enim Aug dicit * 15. de Trin. Quia Spiritus sanctus communis est ambobus, id vocatur ipse proprie quod ambo communiter. Nam & pater est spiritus, filius est spiritus, & pater est sanctus, & filius est sanctus. Secundum vero ex propria significatione. Nam nomen spiritus in rebus corporeis quadam impulsionem & motionem significare uidetur. Nam statim, & ventum, spiritum nominamus. Est autem proprium amoris, quod moueat, & impellat voluntatem amanti in amatum. & sanctitas vero illis rebus attribuitur, que in Deum ordinantur. Quia igitur persona diuina procedit per modum amoris, quo Deus amat, conuenienter Spiritus sanctus nominatur.

E Ad Primum ergo dicendum, quod hoc, quod dico, Spiritus sanctus prout suntur in virtute diuarum dictiōnū, commune est toti Trinitati, quia nomine spiritus significatur immaterialitas diuine substantie. Spiritus enim corporicus inuisibilis est, & parum habet de materia. Vnde omnibus substantiis immaterialibus, & inuisibilibus hoc nomen attributum. Per hoc vero, quod dicitur sanctus, significatur puritas diuine bonitatis. Si autem accipiatur hoc quod dico Spiritus sanctus, in vi viis dictiōnī, sic ex vsu Ecclesiæ est accommodatum ad significandum viam trium personarum, scilicet quæ procedit per modum amoris ratione iam dicta. *

In cor. art. 163. **A**d Secundum dicendum, quod licet hoc quod dico, spiritus